

КОМУНІКАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА В УМОВАХ РОБОТИ З ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ АНГЛІЙСЬКОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Кацапов Д.В., Марковський В.Д., Балюк О.Г., Васильєва О.В.

Реалії сучасного освітнього процесу ускладнюють професійно-педагогічну діяльність, пов'язану з інтелектуальною та емоційною напруженістю, подоланням психологічних труднощів. Зміни у сфері освіти супроводжуються розширенням професійних функцій викладача вищої школи, обов'язки якого доповнюються виконанням функцій консультанта, дослідника тощо. Робота з іноземними студентами в умовах викладання фундаментальних і клінічних дисциплін англійською мовою висуває підвищені вимоги, що визначається певними чинниками.

По-перше, необхідним завданням залишається забезпечення належного рівня володіння англійською мовою викладачами різного рівня досвідченості. У сучасних умовах навчальний процес забезпечують переважно молоді викладачі, яким бракує досвіду педагогічної діяльності.

Значна кількість студентів походить з країн, де англійська не є основною державною мовою, як наслідок – невпевнене володіння нею. Зокрема, з 1382 студентів VI факультету, з підготовки іноземних студентів 954 (68,7%) походять з країн Азії та Африки, де англійська мова є другою при викладанні в школі. Це збільшує комунікативні труднощі як при поданні матеріалу, так і встановленні загального вербального контакту з групою чи окремими студентами, залученні їх до культурних цінностей та формуванні цілісної особистості. А це дуже важливо з огляду на те, що в умовах дефіциту спілкування та батьківської опіки іноземні студенти, особливо молодших курсів, часто звертаються до викладачів за порадами навіть з особистих питань.

Таким чином, особливості сучасного освітнього процесу висувають до викладачів основні вимоги у сфері забезпечення розвитку студентів, педагогічного супроводу особово-орієнтованого і розвиваючого навчання, створення умов формування основних якостей студентів:

- оволодіння основами педагогічної і творчої діяльності;
- оволодіння елементарними здібностями з самопроєктування, самореалізації та рефлексії;
- оволодіння комунікативною діяльністю з само- і взаємодопомоги в суспільному житті;
- оволодіння навичками дослідницької діяльності;
- оволодіння способами складання інформаційних проєктів і програм;
- оволодіння методами використання інформаційних технологій.

Комунікативна культура виражається в умінні встановити гуманістичні, особово-орієнтовані взаємини зі студентами та колегами, що вимагає наявності у викладача певних навичок:

- орієнтація на визнання позитивних якостей, сильних сторін і значущості іншого;
- здатність до емпатії, розуміння й урахування емоційного стану іншого;
- уміння встановлювати позитивний зворотний зв'язок з іншим;
- уміння мотивувати інших до діяльності й досягнень у ній;
- конкретні комунікативні уміння: вітати, спілкуватися, ставити питання, відповідати, активно слухати, оцінювати, просити, підтримувати, відмовляти;
- повага до самого себе, знання власних сильних сторін, уміння використовувати їх у своїй діяльності;
- здатність здійснювати педагогічну підтримку організації спільної діяльності та міжнаціонального й міжрасового спілкування студентів;
- мовна культура.

Найважливішою особливістю комунікативної культури при спілкуванні з іноземними студентами є толерантність (терпимість). Цей принцип пов'язаний з усвідомленою неможливістю швидко подолати певні слабкі сторони і недосконалість студентів. Це стосується випадкових, інколи неусвідомлених проявів зрозумілості, психологічної несумісності характерів, стресів тощо. Толерантність може бути зарахована і до форми поведінки, як у навчальному процесі, так і в побуті. Вона, як правило, викликає взаємну довіру, розуміння, відвергість, допомагає долати конфліктні ситуації, сприяє прояву доброзичливості й людяності, допомагає психологічному «притиранню» характерів.

Змістовний компонент комунікативної культури включає знання в таких сферах:

- вікові та індивідуально-психологічні особливості іноземних студентів;
- психологічні прийоми залучення і удержання уваги; атрибути спілкування (зовнішній вигляд, засоби, форми, час, простір);
- стандарти комунікативної поведінки (міжнародні формалізовані способи вітання, прощання, вираження подяки і незгоди);
- особливості монологічної і діалогічної форм спілкування; дотримання норм сучасної літературної мови; урахування функціональних стилів спілкування;
- галузь міжкультурного спілкування тощо.

Таким чином, оптимізація навчального процесу з іноземними студентами передбачає комплексний підхід до рішення цілої низки проблем з метою поліпшення якості підготовки фахівців для зарубіжних країн. Скласти індивідуальну програму для студентів різних країн неможливо. Вирішення цього питання полягає у виданні відповідної навчальної літератури для іноземних студентів, яка повинна відрізнятися простотою викладення матеріалу,

чіткістю формулювань. Обов'язковим для викладача має бути ввічливе та уважне ставлення до кожного студента.

В останні роки в ХНМУ проводиться вхідне тестування англомовних студентів-першокурсників для визначення початкового рівня володіння англійською мовою, за результатами якого комплектуються відповідні академічні групи. Відомо, що рівень володіння англійською мовою серед африканських та індійських студентів вищий, ніж серед арабських випускників загальноосвітніх шкіл, що враховується співробітниками деканату при комплектації цих студентів у групи. Подібний принцип треба враховувати і при розподілі студентів-першокурсників після проведення базового тестування англійською мовою з питань природознавчих дисциплін (фізики, хімії та біології). Такий підхід дозволить наблизитися до індивідуалізації навчально-виховної роботи з іноземними студентами, що є необхідним в умовах сучасної кредитно-модульної системи навчання. Слід також ширше використовувати сучасні методи соціологічних та психологічних досліджень щодо якості й ефективності навчального процесу серед іноземних студентів на різних етапах навчання в університеті.

Враховуючи сучасний стан розвитку медицини як персоналізованої науки, тобто індивідуальний підхід до кожного окремого пацієнта, подібна персоналізація у процесі навчання англомовних студентів вищих навчальних медичних закладів також буде запорукою ефективної підготовки майбутніх лікарів для успішної роботи в різних країнах світу.